

DIALOGUS I.

Quid ex Adversis Numorum discere
possit, ac debeat Rei Numariæ
Tyro?

TULLIUS.

Aconicæ Quiritum Sapientiæ in Numis Augustorum **I.**
vestigandæ initium facturi, optime Publi, ex
præscripto *Dialogi III. Proæmial. n. 5.* solas eorum
Adversas, facies nimirum anteriores, Vultibus Im-
peratorum illustres, ego quidem in Tabellis pin-
gere, tu intueri, in hac *I. Parte* debebimus. Ibi
namque Tyro, ut discat, oportet: Primum qui-
dem, frequenti conspectu Vultum a Vultu gnavi-
ter discernere: Deinde Caputum pro temporis ratione Ornamenta alia
semper atque alia non indiligenter advertere: Postremo tandem magni-
fica supremorum quorumlibet Munerum, maximarumque Dignitatum
nomina, pro cumulo suo & spatii tenuitate, vel dimidiis solum verbis,
aut syllabis initialibus, aut sola quapiam principe litera designata, non
modo promte & integre legere, verum etiam, quid eadem suo in re-
cessu contineant, intellectu probe atque penitus consequi, memoria fir-
miter complecti. Singula profecto hæc capita permagni sunt momenti
ad Numorum Augg. dexteram tractationem, eaque nonnisi exemplis com-
modius discuntur.

Dicam primum de vultibus. Tu, sive aureos, sive argenteos, **II.**
sive æreos, sive magni, sive medii, sive parvi & infimi moduli Nu-
mos

Pars. I.

A

mos unius Augusti, Latinos saltem, arripas, faciem intueberis, ejusque lineas omnes, sibi semper æquales, inque tanta magnitudinis diversitate in nullo fere ab invicem exerrantes, maxime florente Imperio: quod pereximium sane, & æternis dignum præconiis Artis Monetariæ Romanæ est decus. Abinde porro & voluptatis plurimum, atque utilitatis, etiam Tyro facile consequitur. Voluptatis, inquam: Licet namque eidem Homines illos, veluti viva quadam ac spirante in imagine, tuto jam & absque formidine intueri, ante quos Reges Regum olim supplices prostratique jacuere, & qui Numinum instar, consensu quodam generis humani, erant sacriati, insit illi. *Spanhemius*, Oratorum omnium Numariæ quidem rei sine controversia Princeps, in singulis prope paginis nobis deinceps laudandus. Cumque Arculam suam intuebitur, canere eidem fere licebit cum *Cl. G. oseio de Bose*:

Insignes quoscunque tulit per secula tellus.

Una reddivivos hæc tenet Arca Viros.

*Spanhem.
T. II. Diff.
XII. inti
p. 341.*

*Grosius de
Bose Dis-
sert. de Fa-
no Vet. in
Elect. Rei
Numar. p.
1. Liebe in
Gotha Nu-
mar.*

*Proam. G.
VIII. p.
IX.*

Quantus non ad unius duntaxat Principis adventum hodie quidem esse solet populi universi concursus, subjungit *Eruditiss. Liebe*; Quis eum vidisse non avert, quem summus in Cœlis DEUS altissimæ suæ, quæ Mundum universam gubernat, Potestatis participem, suæque in provincia quodammodo Vicarium fecit? Quanto igitur ardore, ab intelligentibus certe, spectabitur tot Regum potentissimorum, & maximorum quorumlibet Principum una in gaza quasi Concilium, immo & populus, qui ex tot Numis eorum, per tanta ætatum temporumque intervalla, ad nos demum usque servatis coaluit? Utilitatis deinde: si quidem si vel unicum duntaxat TIBERII v. c. vel CLAUDII Numum probum, beneque conservatum, iterum iterumque studiose inspexerit, nullo deinde negotio quamplurimos postea alios, licet attritos, exeso etiam nomine, nullius tamen alterius, quam CLAUDII, sive TIBERII esse, solo e vultu prompte tutoque statuere poterit. Juvat id sane magnopere, cum rari admodum Numi sine omni demum vitio ætatis in pauperum quidem manus incurrant. Sat magnus prætera jam multis Apollo videberis, si cum primo statim Numi exesi obtutu signatum in eo Principem dextere pronuciare, atque intento veluti digito, hic JULIUS, ille AUGUSTUS, demonstrare valueris. Ejusmodi tamen si laurum tu postules, Numos ipsos ut contueare, oportet: sculptis quippe eorundem imaginibus haud paulo minor est fides. Si quidem chalcographi nostri, Numariæ Rei ipsi plerumque imperiti, quamvis artifice valeant manu, ea tamen ad prototypon attentione vix demum sunt, ut nullam sibi in cætypis libertatem permittant. Facile pen-
cil-

nicillus, facile scalprum exerrat, & vel in puncto varians vultus jam idem non est. Quare non male *Arnobius* sensit, cum de oris proprietate, atque imaginibus sermo est, plerumque obtinere illud Satyrici: *Frontis nulla fides?* ac illud *Mantii* quoque: *Nec crede severæ frontis opus signo.* Apud
Reusch.
Præfat. ad
Gemmas
Eerm.

Diversimoda postea Caputum Ornamenta curiose omnino contemplari, atque discernere Tyronem necesse est, ob temporum maxime perpetuo variam rationem. Varius quippe est hominum genius, & ut quidam scripsere, *nihil inconstantius homine*: immo non alia quæpiam Inconstantia imago perfectior, ac si ipsum denique hominem pinxeris. Quod vitium, licet animi sit jugiter mobilis, in corporis tamen luxu vestituque plurimum sane apparet. Otiosum itaque in Numis non est, jam *nudo* aliquem capite, jam *laureato* signatum: postremum hoc Imperatoribus, prius illud Cæsaribus convenit. *Radius* coronari divinum quidpiam portendit: *Diadema gemmato* incincti Augusti postremis primum seculis comparent. *Galeis* nonnulli teguntur, alii *Mitra* refulgent: nihil attamen horum sine causa. Augustarum præterea muliebris in capite Mundus æque diversus variam signat ætatem, & sæpe, cum nomen abest, apud æquos rerum antiquarum Arbitros iudicium parit, hanc potius, quam prioris cujusdam sive posterioris seculi feminam principem agnoscendi. Rite ergo in Numis curanda hæc singula, nisi irato prorsus Apolline eosdem tractare volueris. Dissiteri quidem interim nolim, Cælatorum licentiam labente maxime imperio subinde intervenisse, ac quospiam Numos a communi alias regula omnino exerrare: e converso tamen id etiam maxime constat, multa in Numis singularia otiosa diu esse visa, atque Monetarium sive incuriæ, sive inscitia tributa, quæ tamen postea sagaciori ingenio explorata, & cum historiis studiosius collata, mysterium non parvum recondere animadversa sunt. Ita etiam in Numaria Re nulla est regula sine exceptione: ita in Laconica Quiritum Sapiencia rite vestiganda neminem omnino sententia suæ nimis esse tenacem oportet.

III.

Nomina Dignitatum, Munerumque supremorum, cum utraque in lingua, græca æque ac latina, integre scripta raro existant, quod Num. I. jam monui, crucem Tyronibus sæpenumero terribilem figunt: peregrinum tamen in iis & hospitem esse, omnibus fere Numorum deliciis atque commodis interdicat. Libere omnino Doctiss. *Jobertus* ali- IV.
Jobert. In-
struct. V. cubi pronunciavit, *Aversas* quidem Numorum Augustorum Theatra esse supremæ ambitionis, *Aversas* porro adulationem nullis contentam

limitibus palam ostentare. Etenim Augusti, quæcunque demum olim suprema erant Reipublicæ liberæ munia in plures tributa, solis sibi uno quopiam cumulo arrogavere, ut suam hoc pacto majestatem in auge collocarent. Consulum itaque dignitatem, Tribunitiam Potestatem, Pontificatum Maximum, Augurum prærogativam, Censorum munus susceperunt, ut sacrarum æque ac profanarum rerum omnium soli tandem potirentur. Cumque olim munera ista annua duntaxat essent, quidam Imperatorum, qui meliores erant, ea in annos singulos noviter receperunt, signantes in Numis COS. ul. II. III. tium &c. TR. ibunitia. P. otestate IV. V. &c. Alii porro summa sua potestate amplius abusi, & ne umbram quidem Libertatis Senatui Populoque faventes, Consulatum, alterumque aliquod munus, semel susceptum, annis pluribus vel sub eodem, vel absque omni numero retinuerunt. Hæc singula ex *Adversis* Numorum plerumque addiscimus: etsi non raro quoque aliqua Munerum hujusmodi nomina etiam in *Aversas* rejecta sint. Videsis itaque publi lectissime, operæ sane pretium esse, ut Numorum *Adversas* hac I. in Parte seorsim tecum explorem, *Aversas* non alias addens, ac illas, quæ forte & ipsæ non nisi titulos, sive hujusmodi imagines sistunt, quæ titulis explanandis & commodæ, & necessariæ sunt.

V.

PUBL. Sapientissime in singulis mones, Honorande Tulli, quæque omnia liquido differuisti, ea vel pauperis Arculæ meæ modici Numi ad oculum tamen mihi ostendunt. Si porro seriem integram Augustorum, quod unice cuperem, contemplari ex *Adversis* velimus, sæpenumero mihi aqua hærebit: quippe qui unius Augusti multos equidem frequenter teneo Numos, plurium vero ne unum. **TULL.** Alias me tibi dixisse jam memini: *Ibant, qua poterant*: limitibus nos tuis teneamus, neque aliter nisi Exemplis agamus, quorum pauca a me tibi proposita te in multis erudiant. Plures proinde Imperatores, quos tu etiam tenes, minime tamen pingam, nisi novam nobis differendi materiem præbeant: neque enim animo præcepi, Seriem Augustam construere, sed brevibus Exercitationibus, atque facilibus, tuam ad majora industriam excitare. Jucundum est Tyronibus, qui liberali ingenio sunt, nova quotidie discere: sed longe jucundius, crede mihi, remotis magistris, proprio Marte in abdita plura penetrare. Sic erudire te cupio in Numis, ut tuam interim tibi messem nequaquam præripiam. Quoniam vero tuis in Numis JULIUS deest, ecce tibi percommodum quempiam Typum Numi argentei & medii, quem pariter Ill. *Spanhemius* pinxit, ne omnis hæc nostra Exercitatio acephala i. e. sine capite sit.

Spanhem.

T. II. p.

172.

Utra-

Utraque illius facies primam hanc, quam tibi porrigo, Tabellam inchoare debebat, ut singulos ejus Titulos legas.

IV.

PUB. Usque adeo non desinis, æternis me beneficiis obruere: quibus tamen litus minime arabis. Vehementer interim lætor, Virum me illum ac Principem genuina in imagine contueri, qui tanti Imperii, quale Romanum erat, jacere potuit fundamentum, & non modo dextra invicta, atque laureis undique innutrita, Orbem non minimum sibi subjecit, verum etiam ore fuit disertissimo, & calamo longe lateque celeberrimo. *TULL.* Magnus fane rerum gestarum gloria, immo maximus JULIUS, nisi laudibus ejus, e virtutis quidem præscripto metiendis, tantopere detraheret, primum quidem, quod tanto nequaquam jure ad convellendam liberam Rempublicam, quanta fortuna subnixus, Tyranni potius probrum, quam elogium Monarchæ apud æquos rerum Arbitros sustulerit: deinde vero atque præcipue, quod profunda fidei caligine sepultus, dum Orbem Victor obtinuit, cælo toto aberraverit. Vivit equidem nunc undique Cæsaris fama: ille vero quid nisi æternis tenebris suis atque ignibus illachrymatur? Atque huic æque damnabili fato tam multi post eum Imperatores culpa sua cessere. De hoc tamen viderint illi: tu interim JULII vultum non primum hic conspicias, si ad *Tabulam IV. Exercitat, Proxm.* Numumque *L. Emil. BUCAE* reflectas. *PUB.* Meum jam vultum is ipse memoriæ lapsus rubore suffundit. *TULL.* Ergo tute ipse tibi disciplinæ sis, Numos, ceu Theatra fidelibus oculis ornata, jugem a Tyrone obtutum repositum, qui præcipuus fere *Laconicæ Quiritum Sapientiæ* canon est: præterquam quod vulgare alias sit illud Poetæ:

Segnius irritant animos demissa per aures,

Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus.

PUB. Originem tam maximi Principis atque historiam fane totis animis avéo. *TULL.* Ego porro & JUL. CAESAREM. reliquosque Augustos, tribus plerumque verbis, ut ajunt, tibi edicam: erit namque, ut in cæteris Partibus, ubi Numorum Augustorum *Aversus* contuebimur, de plerisque identidem sermo recurat. Forsitam autem & his quoque brevissimis narrationibus omnino apud te supersederem, nisi omnes passim, vel a Tyrone pariter, qui Numis animum applicans, eos subinde etiam aliis exhibet, postulare viderentur, ut eorum, quorum vultus adeo charos habet tantoque studio, licet attritos nihilominus colligit, aliqua saltem noverit vitæ capita præcipua percensere. Quod si gnaviter potuerit, & sibi laudem, pluribus voluptatem, Numulis vero suis existimationem non parvam conciliabit.

VII.

C. *ajus* ergo, JUL. CAESAR, quemadmodum ex Suetonio discimus, Maternum Genus suum ab Regibus ortum, Anco Marcio nempe & Marcio Regibus, Paternum cum Diis immortalibus conjunctum agebat, quia ex Gente Julia erat, quæ originem suam retulit ad Æneam, filium Veneris, *de*. Satis hic ambitus vides. Gentis porro sūæ, et si Patritiæ, nulla fere ad usque An. V. C. CCLXIV. claritudo fuit: abinde vere in eam & Consul, & Decemvirorum magistratus, cæteraque clarissima munia commigrarunt. Caesarum in hac Gente Julia familiam Sext. Julius primum inchoasse dicitur: rationem porro cognominis hujus quæsiere plurimi, tuto hætenus reperit nemo. Princeps demum noster in Regiam Gentem suam Imperium iterum reduxit, cujus Pater erat C. *Jul. Cesar*, Vir Prætorius, Mater *Aurelia* filia C. *Aurel. Cottæ*: a qua editus fuit in lucem XII. Quintil. (quem postea menssem ejus honoribus sacrum *Julium* dixere) An. U. C. DCLIV. centum ipsis ante Christum annis. Cum annum ageret JUL. noster XVI. jam Flamen Dialis creatus, Sullæ Dictatoris odia diu perpeffus ægre effugit, donec multorum tandem interventu in gratiam reciperetur, dicente vero Sulla: *Multos CAESARI Marios inesse*. Adverterat quippe in eo ambitionem summam, turbasque ingentes in Republica per eum concitandas prævidit. CAESAR deinde cum in Bithynia, tum Cilicia, non modo militiæ rudimenta posuit, sed omnes etiam numeros explevit. Mortuo vero Sulla rediens, Dolabellam Virum Consulare ultro aggressus, & admiranda facundia publico in senatu repetundarum accusans, tantum ut ingenii sui periculum faceret, plurimorum rursus in se odia concitavit: quibus se iterum fuga subduxit. Fugientem ceperunt piratæ, atque his ille litrum, eo, quod poposcerant, longe amplius ultro persolvit: sed nave subito instructa, eos omnes capiens, crucibus suffixit. Paulo post populi suffragiis Tribunus militum, Quæstor, Ædilis, Pontifex Maximus, ac cum Bibulo Consul effectus est: hunc tamen brevi magistratu suo submovens, solus gubernavit, quibusdam tunc lepidi scribentibus: JULIO ET CAESARE COSS. *ulibus*. In Consulatu se Galliæ Præfectum ipse creavit: quam provinciam intra decennium totam subegit, gravique tributo devinxit. Rheno pontem injiciens, & Germanos aggressus, eos sæpius fudit: Britanniam quoque Romanorum omnium primus adortus est. Interea Pompejum M. æmulum nactus, semel & iterum victus, plenam tandem Pharsalicis in campis de eo victoriam retulit: quemadmodum postea, Ægypto subacta, quam Cleopatrarum Amasiæ largitus est, Pompeji quoque filios, sed ægerime vicit. Tum A. U. DCCVI. quinque Triumphos agens, talis de-

demum erat, cui clavum Reipublicæ e manibus extorquere nemo nullus jam poterat. Ergo Senatus, metu cogente, infinitos ei Titulos, atque Potestatem amplissimam contulit : quæ singula tamen infra suam adhuc ambitionem consistere. Regis proinde nomen sapius sibi acclamatum rejecit equidem, ita tamen, ut invitum id facere facile videretur. Parthos tandem opprimere ultro statuit, venitque tum subitus rumor e Libris Sibyllinis, vinci eosdem, nisi ab Rege, non posse. Omni proinde in eos expeditione jam instructa, ultimum adhuc supererat Senatus Consultum, quo Parthia ei decerneretur, & Regii nominis, extra tamen Italiam, facultas accederet. Unde nihil jam ultra cunctandum sibi rati Cassius, & Brutus, iique, quos sibi in fœdus conservandæ Libertatis causa adsciverant, ipsa in Curia CAESAREM ad statuam Pompeji 23. vulneribus confodiebant A. U. DCCX. Idib. Martii, dum Annum ætatis ageret 65. solusque rerum omnium annos tres ac totidem menses potitus foret. Fastorum eidem celeberrimam correctionem debemus, qua Anni tempora, suis sedibus pravo intercalationum ordine mota, restituit. Scripsisse plurima fertur : e quibus VII. adhuc Libros de Bello Gallico, III. item de Bello Civili Pompeiano cum voluptate relegimus. Hæc paucula interim tanto de Principe ex prolixa *Huberti Goltzii*, aut verius *Marci Laurini* historia tene.

PUB. Brevis es quidem, sed in nuce Iliadem concludis : abunde per te mihi factum est satis, jam, si libet, Numum expendamus. TULL. Sustine modicum, mihi que permitte, ut sola Vultus in Numo signandi prærogativa uberius adhuc nonnihil te coram exposita, hodiernum deinde Dialogum nostrum, ne modum excedat, concludam, cæteris in crastinum dilatis. *Plutarcho* teste, prout diligentissimus ille *Goltzius* eo in opere suo præfatur, quo *Vivas omnium fere Impp. imagines* mascule atque dexterrime e Numis expressit, & sub Annum 1557. Antverp. vulgavit, Vultus hominum clarorum pingendi sculpendique consilium a Græcis susceptum est, ea quidem de causa, ut illi, qui cum laude obierant, vel aberant saltem, præsentem in imagine spectarentur. Sic in populo comparere, tacitumque honorem mereri cum dignum videretur Regia Majestate atque jucundum, placuit nationum variarum Principibus, monetæ suæ, quæ in omnium curreret manibus, indere vultus suos : ut hoc demum pacto, quod edixit *Cassiodorus*, & alii, *Imago Principum subjectos videretur pascere per commercium, quorum Consilia vigilare non desinunt pro salute cunctorum.* Romæ tamen *Numa Pompilius* imagines omnino prohibuit, ut spatio centum & septuaginta annorum nullam vel pingere, sive sculpere liceret. Abinde vero Deorum

*Cassiodor.
Variar. L.
N. c. 7.*

rum capita Numis signari, ac Templis statuæ inferri cœperunt: sed suum in Numis vultum in orbem vulgare, quod regium id videretur, nemini permissum, tentatum a nemine, quod certo capitis periculo stetit. Sulla porro Dictator, qui leges omnes pro libitu evertit, id omnium primus est ausus An. U. C. 566. quem Pompeius M. cum Marco Licinio Crasso trepide secuti sunt. C. JUL. CAESAR, quo in Regiam potestatem sibi asserendam fere ab ephebis nemo proclivior erat, non tamen sibi plus fiduciæ fumsit, quam ut, subdola usus amphibologia nominis, Numum cum Elephante signaret, eique vocem CAESAR. Punicis tamen literis subscriberet, ambiguum relinquens, an suum, an bestię nomen id foret: Punis namque Elephas *Cesar* appellatur. Cum vero tandem jam in limine solii staret Augusti, Senatus, metu atque adulatione suadentibus, inter cætera infinita honorum insignia atque ornamenta, Vultum suum in auro argentoque ac ære signandi summam prærogativam in eum etiam contulit: qua ille deinde liberrime hilariterque est usus. Post *Julium* ejusdem adoptione filius, *Octavius Caesar*, qui prostremo ad eundem Imperii honorem grassatus, tutius illum multoque diuturnius servavit, Patre suo in nullo sane honorum argumento inferior, in pluribus haud paulo superior, millies iterumque millies signato in auro radiavit.

IX.

Sic itaque tam *Julio* quam *Octavio* tot in Numis jam vivum spirantibus, aerebat jam populus, quod olim diris omnibus devoverat, Principes suos metallo fulgentes conspiciari: quorum cum sacra, quia Augusta, esset majestas, *Sacram* quoque *Monetam*, Numis ipsis luculenter fatentibus, dixere. Mox etiam tanta Vultus Augusti in ære conspiciui reverentia poscebatur, ut iidem non raro in capitis discrimen adducti legantur, qui debito eosdem honore frustraissent. Vita luedum erat *Tiberii* temporibus, ejus effigiem aut Numo vel Gemmæ inditam, latrinæ, aut lupanari intulisse teste *Seneca*: quin & impietatis non neminem postulatam diserte *Philostratus* scribit, qui Aspendi in Pamphiliz oppido servum verberibus affecerat, drachmas Tiberii vultu signatas secum deferentem. Non parva videlicet apud veteres religio fuit, Aeternales illos Vultus violare, ut loquitur J. Consultus, omniumque Augg. sensum eundem fuisse videtur, qui erat postea *Theodorici*, Gothorum Regis, Urbisque ac Italiæ Domini, sic quidem effati: *Quidnam* erit tutum, si in nostra peccetur effigie, & quem subiectus corde venerari debet, manu sacrilega violare festinet? Hanc ergo Vultum suum præcipue in auro signandi tam summam prærogativam, veluti peculiarem Imperatoris Majestatis characterem, ita sibi propriam retinere Augusti, ut

Seneca de Benef. L. III. c. 26. Philostrat. in Vita Apollonii. L. III. Cod. de Vet. Numism. potent. Apud Casiodor. unde supra VII. 32.

usu alterius monetæ, alio vultu insignis, omnino interdixerint, nullis Regibus, qui Cæsares olim vereri debebant, indulgentes, ut Numos vultu suo signare possent, solis Francorum Regibus exceptis, quibus ferro tandem Justinianus Imp. id in auro factitandi facultatem concessit: *Procop. Rev. Goth. L. III. c.* quod ipsum tandem ingentis gratiæ loco apud omnes habitum esse *Procopius* collaudat.

PUB. Nunc demum tu Vultibus Augg. novam apud me, nec ^{33.} X. parvam reverentiam concilias: quis namque ingenuus diffiteri aliquando velit, vultum Principis, ære signatum, parem sibi cum picta ejusdem effigie cultum recte omnino vindicare? Quod si ergo pictas tabellas contumelia violare crimen sit læsæ, ut ajunt, Majestatis, atque in Numos injurium esse, severa animadversione est dignum. Maxime vero ab iis hac in parte delinqui videtur, qui adulteros cudunt Numos, ac per eosdem incautis emtoribus frivole imponunt: neque mitius illi habendi forent, qui Summorum, quos Orbis tulerat, Principum majestatem nihil reveriti, præstantissima quæque eorum, quæ ad nos usque transierant, monumenta impio furno, atque scelestis ignibus suis corruptunt.

DIALOGUS II.

De

Numo JULII CAESARIS.

PUBLIUS.

SEpe interea multumque ejus Numi, cum quo Tabulam tuam I. I. auspicatus es, collatum abs te mihi typum hunc præsentem contuitus, miror sane plurimum, tantum in eo cumulum munerum *Tab. I. Num. I.* supremorum parte sui utraque congestum. Cum enim *Adversa* caput *Jul. Cæsaris* laureatum exhibeat, cum Lituo, Augurum insigni ad dextram assignato, circum legitur: CAESAR. AUGUR. IMP. SEXT. *um* COS. *ul.* QUINT. *um.* In *Aversa* adstat sella curulis, fascibus utrinque stipata, unde prominent secures, supra Sellam laurea cubat, sive erigitur: supra lego: PONT. *ifex* MAX. *imus.* infra DICTATOR. PERP. *etius.* TULL. Quantum te amo, Publi lectissime, quod tam eximie proficis. Plures etenim literas contractas, quin vel ad unam

Pars I.

B

hæceres